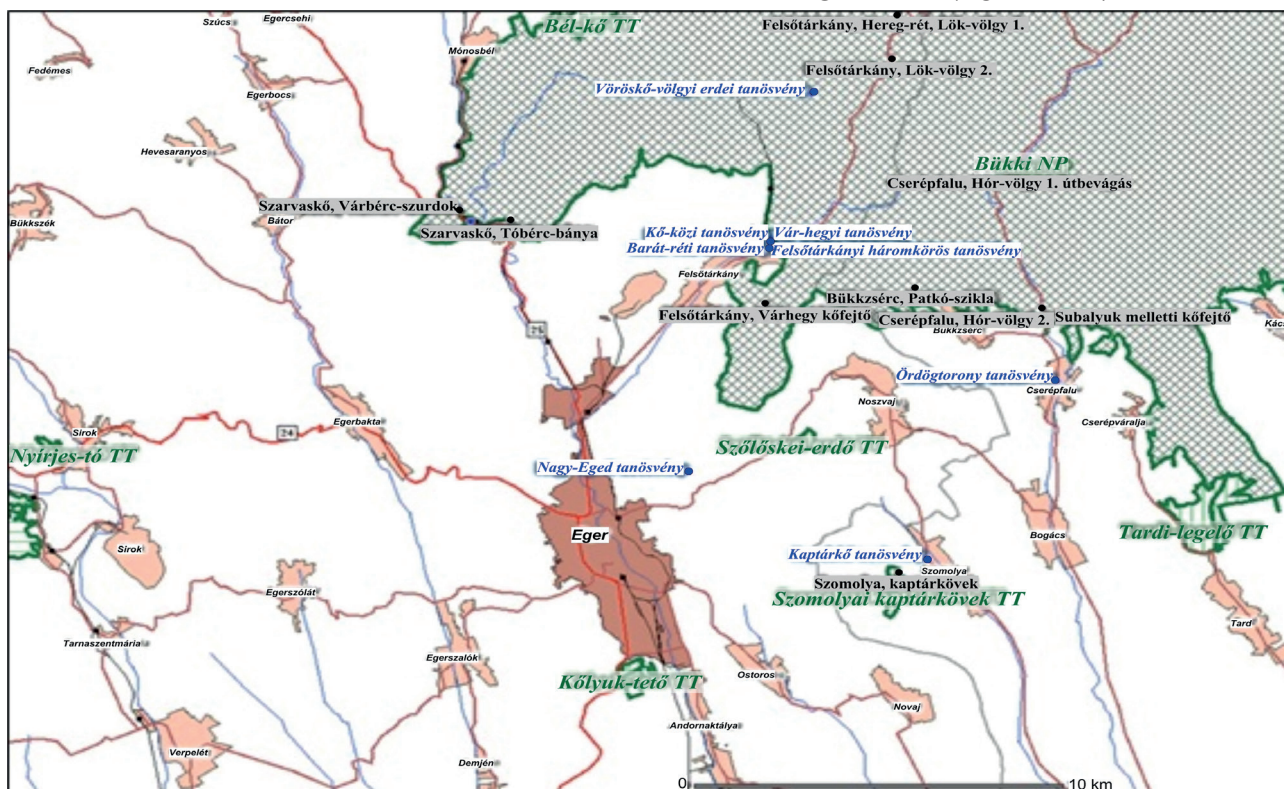

VÁLOGATOTT TURISZTIKAI LÁTNIVALÓK

10.1. Tanösvények a Bükki Nemzeti Parkban és előterében

Na A tanösvények az élményszerű önálló ismeretbővítés hatékony terepi eszközei. Egyaránt szolgálják a turisztika, az idegenforgalom és az oktatás, a környezeti nevelés céljait. Többségükhöz a tájékoztató táblák mellett a tanösvényen megfigyelhető értékek és jelenségek leírását és értelmezését tartalmazó ismertető kiadvány is készült (10.1. ábra).

10.1. ábra. A térség tanösvényei és természetvédelmi területei (forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer, Közösségszolgálati Modul, elérhetőség: <http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm>)

Szarvaskőben kereshetjük fel azt a geológiai tanösvényt (8,8 km hosszú, 11 állomás), amely megismertet bennünket a hajdani Tethys-tengerhez fűződő tengeralatti vulkanizmus emlékeivel, a jura időszi bazaltos párnalávák képződésével; a jura időszi agyagpala és diabáz kibukásokkal és a szarvaskői szurdokkal (Gasztonyi - Pelikán, 1998). A Vár-hegy oldalát a pleisztocénben képződött folyóvízi teraszmaradványok,

A SELECTION OF TOURISTIC SIGHTS

10.1. Nature trails in the Bükk National Park and its foreground

Nature trails are effective field tools for experiential, independent expansion of knowledge. They serve the aims of both tourism and education, as well as environmental education. The majority of them are not only accompanied by information boards but also guide leaflets with the description and interpretation of the values and phenomenon that can be observed along the trail (Figure 10.1.).

Figure 10.1. The nature trail and conservation areas in the Eger region (source: Nature conservational Information System: <http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm>)

In Szarvaskő we can visit the **geological trail** (8.8 km long, 11 stations), that will familiarise us with the relics connected to the underwater volcanism connected to the former Tethys Ocean, and the formation of the of basaltic pillow lava in the Jurassic; with interbedded slate and Jurassic diabase extrusions along with Szarvaskő Gorge (Gasztonyi - Pelikán, 1998). The slope of the Castle Hill is dotted with the remains of Pleistocene

periglaciális sziklatornyok és meredek sziklafalak tarkítják. A falutól délre kijelölt körút érinti a Hegyes-kő-dűlő miocén kagylós homok-feltárását, a Denevér-tárót (wehrlit-test) és a Tó-bérci kőfejtőt. Ez utóbbi földtani bemutatóhely a mintegy 166 millió évvel ezelőtti, a középső-jurában keletkezett mélytengeri üledékösszletbe nyomult gabbro-intrúziót mutatja be. A tanösvény 3,5 óra alatt járható be.

A festői környezetben fekvő **Felsőtárkány** határában három nemzeti parki és egy erdészeti tanösvény van (Baráz /szerk./, 2002a, 2002b.; Kárász /szerk./ 2003). Utóbbit, a **Vöröskő-völgyi erdei tanösvényt** az erdészet építette ki 2002-ben. A másfél km-es tantúra az erdészeti kisvasút Stimec-házi végállomásától indul az időszakosan működő Vöröskő-forrás által táplált patak völgyében, majd egy hajtűkanyarral a Kecssor gerincén visszatér az őrházhoz. Útvonalán 15 állomáson 21 színes oktatótáblát helyeztek el, amelyek a Bükk erdőinek növény-, gomba- és állatvilágát, valamint földtanát mutatják be. Három állomásnál osztálynyi gyerek számára alkalmas padot és 3-3 gazdagon illusztrált táblát állítottak fel. Ezek az „erdei tantermek” nemcsak pihenőhelyek, hanem csoportos foglalkozásokra is alkalmasak.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Nyugati kapu Oktató- és Látogatóközpontjához érkező turisták a település környezetében egy ún. „háromkörös” tanösvényt választhatnak útvonalul: a Barát-réti, a Kő-közi és a Vár-hegyi tanösvényeket. A 6,5 km hosszú, 3 órás időtartamú **Barát-réti tanösvény** (4 állomás) a Kő-köz keleti végétől indul, majd felfűzi a Barát-rét, az Oldal-völgyi halastó és a Bujdosó-kő nyomvonalát. A túra során megtekinthető a Déli-Bükk jura időszaki agyagpala és radiolarit összleteibe ékelődő markáns mészkősziklafalak sorozata, a periglaciális sziklatornyok és karsztformák hagyatéka, a Tárkányi-patak szurdoka és kiszélesedő völgyrésze, valamint a karthauzi kolostorrom. A 0,8 km hosszú és egy órás időtartamú **Kő-közi tanösvényt** (5 állomás) az Oktató- és Látogatóközpont környezetében építették ki. Útvonala magában foglalja a Szikla-forrást, a tavat, a tó felett magasodó mészkősziklát, az innen dél felé nyíló panorámát, a Kő-köz sziklaszorost és annak karsztos formakincsét (forrásbarlangok, örvényüstök, cseppkőtöredékek), amely a barlangfelszakadásos epigenetikus völgyképződést bizonyítja. A 10 km hosszú, 4,5 óra időtar-

ter river terraces, periglacial rock towers and steep rock walls. The circle route marked south of the village passes by the Miocene shell exploration of the Denevér Tunnel (wehrlite) and the quarry of Tó-bérc. The latter geological site demonstrates a gabbro intrusion into the Middle Jurassic deep-sea sediment sequence. It takes 3.5 hours to complete the nature trail.

At the border of **Felsőtárkány**, lying in picturesque surroundings, there are three national park and one forestry nature trails (Baráz /eds./, 2002a, 2002b., Kárász /eds./ 2003). The latter, the **Vöröskő Valley forest trail**, was established by the forestry management in 2002. The one and a half kilometre tour starts from the terminal of the forestry narrow gauge railway at Stimec-ház in the valley of the stream fed by the temporarily active Vöröskő Spring, then with a hairpin bend it turns back to the sentinel's house along the spine of the Kecssor. They placed 21 coloured educational boards on the 15 stations along the route, which present the flora, fauna and fungi along with the geology of the forests of the Bükk Mts. At three stations they placed benches big enough for an entire school class, and at each one 3 richly illustrated boards. These “forest classrooms” are not only places to rest but also suitable for group activities.

The tourists arriving at the Western Gate Education and Visitor's Centre of the Bükk National Park Directorate can choose a so called “three-circled” nature trail around the settlement as their route: the Barát-rét, the Kő-köz and the Vár-hegy trails. The 6.5-km long **Barát-rét trail** (4 stations) takes 3 hours, it starts from the east end of the Kő-köz then criss-crosses the tracks along the Barát-rét, the fishpond of Oldal-völgy and Bujdosó-kő. During the tour one can see a series of pronounced limestone cliffs of the South-Bükk wedged between the segments of Jurassic slate and radiolarite, the legacy of the periglacial rock towers and karst formations, the canyon of the Tárkány Stream and its widening valley section, and the ruins of the Carthusian cloister. The 0.8 km long **Kő-köz nature trail** (5 stations) with a duration of one hour was established around the Educational and Visitor's Centre. Its route includes the Szikla Stream, the lake, the limestone rock above the lake, the panorama opening to the south from here, the Kő-köz rock gully and its karstic features (spring caves, vortex

tamú **Várhegyi tanösvény** (6 állomás) a település északkeleti részén fekvő tó partjáról, a volt Ifjúsági tábor (Park Hotel Táltos) mellől, vagy a Várkúti Turistaháztól indulva járható be. Az egyes állomáshelyek különböző földtani feltárásokat (dolomitbánya, radiolarit-sziklák, mészkőfeltárások), felszíni formakincseket (tagolt lejtőoldalak, karsztos és periglaciális formakincsek, antropogén bányasebek) és káprázatos kilátópontokat mutatnak be. Utunk során megismerkedhetünk a gyertyános tölgyes, szubmontán bükkös, a mészkerülő tölgyes és a hársas törmeléklejtő-erdő élővilágával, valamint egy késő-bronzkori erődített teleppel, a Kyjatice-kultúra földvárával.

A 10 km hosszú és 4,5 órás időtartamú **cserépfalui Ördögtorony tanösvény** (20 állomás) a Bükkalja és a Déli-Bükk földtani, geomorfológiai (Dobos 2000, 2002, 2006), biológiai és östörténeti (Suba-lyuk) értékeit, valamint Cserépfalu kultúrtörténeti értékeit (pincesorok, barlanglakások, mészégetés) mutatja be (Martonné Erdős et al., 2003) (10.2. ábra). A Millenniumi-kilátótól a Hór-völgy felé haladva tanulmányozhatjuk a Bükkalját felépítő miocén kori vulkanizmus sajátos riolittufa és ignimbrit rétegfeltárásait, a Kisamerikát, a Berezdaljai pincesorot, a kaptárköveket (Ördögtorony), majd a középhegységi geológiai alapszelvényeket (triász Bervai Mészke és Felsőtárkányi Mészke Formáció), a Hór-patak szurdokvölgyét, illetve a változatos karsztos (forrásbarangok, mikrokarok), periglaciális (fagy okozta aprózódással keletkezett sziklatornyok, sziklaformák, kőkapuk, kőtörmelék halmazok) és folyóvízi formakincseket. Útvonalunkat a területet borító fás legelők, hegyi rétek, gyertyános tölgyesek, szurdokerdők, melegkedvelő tölgyesek és karsztbokorerdők kísérik. Országos ismertségnek örvend itt a neandervölgyi ősember leleteit feltáró Suba-lyuk barlang.

Az Eger határában emelkedő **Nagy-Eged hegyen** már 1991 óta segíti az évente több ezernyi látogatót a *természetismereti tanösvény* (Kárász, 1991). Hét állomása a délnyugati oldal védett növénytakaságait (hegylábi pusztafüves lejtő, sajmeggyes-cserszömörccés karsztbokorerdő, melegkedvelő tölgyes, mészkősziklagyep) és igen gazdag állatvilága mellett a hegytetőt borító cseres-tölgyes erdőt, a jellegzetes szőlőfajtákat és a Csomós-tanya felett telepített, tájidegen feketefenyves erdőfoltot is bemutatja. Az útvonal mentén helyenként találkozunk a triász időszak

tops, stalactite fragments), that prove the epigenetic origin of the valley through cave collapse. The **Várhegy nature trail** (6 stations) that is 10 km in length and takes 4.5 hours, is walkable either from the shores of the lake in the north eastern part of the town, from the former Youth Camp site (Park Hotel Táltos) or starting from the Várkút Tourist house. The individual stations present different geological exposures (dolomite quarry, radiolarite and limestone exposures), landforms (dissected slopes, karstic and periglacial features, anthropogenic quarry scars) and magnificent lookout points. During our tour we get to know the fauna of the Hornbeam oak, the Sub-mountain beech forest, the calcifugous oaks and the elm forest of the sediment slopes and also the fortified site from the late Bronze age, the earthworks of the Kyjatice Culture.

The Devil's Tower nature trail of Cserépfalu (20 stations) is 10 km long and takes 4.5 hours presenting the geological and geomorphological (Dobos 2000, 2002, 2006), biological and prehistorical (Suba-hole) values of Bükkalja and the South-Bükk Mts., and the cultural treasures (cellar rows, cave dwellings, lime burning) of Cserépfalu (Martonné Erdős et al., 2003). Going from the Millennium viewpoint towards the Hór Valley we can study the particular strata of the Miocene volcanic rhyolite tuff and ignimbrite of the Bükkalja, the Kisamerika, the cellar row of Berezdalja, the beehive rocks (Devil's Tower), then the geological basic segments of the mountains (Triassic Berva Limestone and Felsőtárkány Limestone Formation), the gorge of the Hór stream and the diverse karst (spring caves, microkarren), periglacial (rock towers, rock formations, stone gates, debris piles generated by the fragmentation caused by frost) and river features. Our route is accompanied by the wooded pastures, mountain meadows, Hornbeam oaks, gorge forest, thermophilous oak-wood and karst bush forests covering the region. The Suba-lyuk cave is nationwide known since this cave revealed the remains of the Neanderthal man.

The *natural history educational track* on the **Nagy-Eged hill** has helped thousands of visitors every year since 1991 (Kárász, 1991). Its seven stations present, beside the protected associations of plant of the south-western side (foothill prairie turf slopes, karst bush forest with mahaleb plum, thermophilic oak-wood, limestone

vagy eocén kori mészkőrétegek kibukkanásaival, illetve a karsztos formakincsek hagyatékával is (Molek – Dobos, 2014). A 4 km hosszú, kb. 300 méteres szintkülönbségű túra 3 órás, élményekben gazdag kikapcsolódást jelent.

Szomolya település központjából indul az a 4 km hosszú és 2 órás időtartamú **Kaptárkő** tanösvény (2 állomás), amely az 1960-ban védetté nyilvánított Szomolyai Kaptárkövek TT természeti és kultúrtörténeti értékeit mutatja be (Dobos - Ilyés, 2005; Baráz, 2014). Legfőbb értékét az képviseli, hogy itt találták meg a legtöbb fülkével (117 db) rendelkező hazai kaptárkő-csoportot. E fülkék rendeltetését tekintve vagy méhkaptárak, urnatartó helyek, vagy szakrális rendeltetésű objektumok lehettek. A terület alapkőzete miocén kori riolittufa, eredeti növényzete cseres-tölgyes és tatárjuharos-molyhostölgyes társulás.

A 3-as főút mentén zöldellő, országosan védett **kerecsendi Berek-erdő**ben a Bükk NP Igazgatóság alakított ki 5 állomásos tanösvényt. A honfoglalás idején ilyen erdő borította a magyar középhegység alföldperemi részeit, de később ezeket mezőgazdasági művelésbe fogták. Néhány piciny folt maradt meg belőle. Ezt a száz hektárnál alig nagyobb erdőállományt, - amely az egri érsekség egykori fácsnosaként élte túl az évszázadokat - tekintik ma a tatárjuharos lösz-tölgyesek „locus classicus”-ának. Unikális jellege indokolja, hogy csak vezetővel látogatható.

rock turf) and really rich fauna the Tan-oak wood forest, the typical grape species and the Black pine forest alien to the region, planted above the Csomós-farm. Along the route in some places we see the extrusions of the limestone layers dating back to the Triassic or the Eocene and also the legacy of the karst formation treasures (Molek – Dobos, 2014). The 4 km long tour with about 300 metres of height difference provides a 3 hour long relaxation rich in experience.

From the centre of Szomolya starts the 4 km and 2 hour long **Kaptárkő (Beehive stone) educational track** (2 stations) that presents the natural and cultural historical values of the Szomolya Beehive stone Nature Conservational Area that was declared protected in 1960 (Dobos - Ilyés, 2005; Baráz, 2014). The foremost value of it is that the national beehive stone group containing the highest number of niches (117 pcs) was found here. These niches, according to their function, could have been beehive, places for urns or objects with a sacred function. The base stone of the area is rhyolite tuff from the Miocene, its original vegetation Tan-oak and Tatarian maple/Downy oak association.

In the nationally protected **Berek-erdő/forest of Kerecsend**, verdant along the road No. 3, the Directorate of the Bükk National Park created an educational track with 5 stations. At the time of the Conquest that kind of forest covered the Alföld-edge of the Hungarian central mountains, but later these areas were used for agricultural tillage. A few small “clumps” remain of them. This forest only a little bigger than a hundred hectares, which survived the centuries as the former pheasant rearing area of the Eger Archdiocese, is considered nowadays as the “locus classicus” of the Tatarian maple loess oaks. Its unique nature justifies that it and should only be visited accompanied by a guide.

10.2. ábra. Ördögtorony kaptárkő, Cserépfalu
(fotó: Győri Noémi)

Figure 10.2. The Devil's Tower beehive rock, Cserépfalu
(photo by Noémi Győri)